

Enige natuurhistorische gegevens over het eiland Texel

Reeds lang mag Texel zich verheugen in de belangstelling van 'natuurvorsers'. De eerste afleveringen van 'De Levende Natuur' zijn grotendeels gewijd aan indrukken, die Thijsse van het toenmalige Texel gaf. Dat was rond 1897. Hoewel Texel natuurhistorisch nu nog zeer interessant is, is de achteruitgang ervan, biologisch beschouwd, groot geweest. Immers de Fonteinsnol, een hoog duin - een eindje tegen de helling op aan de noord-oostzijde ontsprong een bron - is in 1895 vergraven; van de plasjes, her en der over Texel verspreid, is niets overgebleven; na het graven van de Moksloot in 1880 zijn de valleien droog geworden door oppervlakte-ontwatering. De wingebieden van de waterleiding liggen in duinterreinen van het Staatsbosbeheer. Het grondwater is er afgetapt tot een meter of drie lager dan in de dagen van Thijsse.

Tenslotte heeft de ruilverkaveling, die in 1963 werd beëindigd, de laatste restanten ondiep land geëgaliseerd en nog wat sloten ge(ab)normaliseerd. Door dit alles is er van de weidevogelstand, die vroeger zo indrukwekkend moet zijn geweest, zo goed als niets overgebleven. De visdiefjes leiden een kwijnend bestaan; bontbek- en strandplevier zijn als broedvogel uitermate zeldzaam geworden. Zwarte sterns broeden al lang niet meer in de aangrenzende wielen van de Oude dijk van Waalenburg. Natuurlijk betekent dat nog niet, dat avifaunistisch gezien Texel nu oninteressant zou zijn; dat het verschrikkelijk verarmd is, speciaal t.a.v. weide- en kustvogels, is echter wel zeker. Na duinbebossing vanaf 1894 met zwarte dennen door de Heidemaatschappij besloot de regering in 1899 tot het stichten van het Staatsbosbeheer, dat het werk voortzette in het westen van Texel. Deze bebossing heeft veel vogels aangetrokken. Goudhaantje, zwarte mees, houtsnip, roodborst en fluiter zijn stellig aanwinsten van de laatste tientallen jaren. Het is alleen zo jammer, dat de aanwinsten, hoe interessant ook, niet behoren tot de bedreigde groepen en dat de vogels, die op Texel zo achteruit zijn gegaan, dit elders ook doen en daar vaak reeds lang zijn verdwenen. Niettemin, het aantal natuurterreinen is groot. In totaal is 4800 ha van de 18000 ha, die Texel groot is, beschermd gebied.

Waar elders treffen we nog 10-12 paar velduilen (*fig. 1*), ongeveer 8 paar grauwe klauwieren, 3 paar grauwe kiekendieven (*fig. 2*) en ongeveer 40 paar lepelaars aan? Ook

*fig. 1. Jonge velduilen
in het natuurreservaat De Slufter (1965).*

*fig. 2. Jonge grauwe kiekendieven
in het natuurreservaat De Muij (1965).*

de kleine barmsijs doet het goed: in 1970 zeker 40 broedparen. In zoogdierkundig opzicht mist Texel de wezel, de bunzing en de mol. De hermelijn echter komt er talrijk voor. Vergelijkt men de zoogdierenstand met die van de vaste wal, dan ziet men hier eigenlijk veel sprekender voorbeelden van een eiland-populatie dan bij de vogels het geval is, hetgeen ook wel begrijpelijk is.

Maakt de eerste van ons in zijn deel van het artikel de opmerking, dat bij de zoogdieren sprake is van een typische eiland-populatie, bij de flora is dat in het algemeen niet het geval. Eerst echter nog enige opmerkingen op zoölogisch gebied. Een aanwinst voor Texel is de waarneming van de dwergmuis. Een exclusiviteit voor het eiland is het voorkomen van de koornaarsvis, die een lengte heeft van 8 à 9 cm. Het visje bezit een opvallende zilveren lengteband. Het is een kustvisje, dat in zeer grote scholen zwemt en op Texel nog voorkomt in het boezemwater van de 'De Bol' in de polder Het Noorden. Ook de kleine watersalamander is van Texel bekend. In de diluviale 'Zandkuil' komen allerlei graafwespen voor. Tenslotte is het eiland rijk aan zoet- en brakwaterslakken, waaraan door G. J. M. Visser in 1968 in zijn artikel in de *Levende Natuur* 71 'Om het behoud van een brakwaterflora op het Eiland Texel' bijzondere aandacht werd besteed.

Botanisch komen op Texel afwijkende milieufactoren voor, die de oorzaak zijn van het optreden van afwijkende plantengezelschappen. Ook zijn er verbanden tussen expositie en vegetatie. Texel heeft verder overwegend kalkarme óf wel ontkalkte bodems. We treffen er eveneens achterduinse strandvlakten aan, die nog door een geul (slufter) met de Noordzee verbonden en daardoor brakke gebieden zijn. Het zijn al of niet begroeide slibvlakten en zilte plassen: een gebied met een grote natuurlijke onrust ten gevolge van de waterbeweging van het getij.

In de Sluftervlakte komen lepeltjesheide, Engels gras, kruipwilg en duindoorn, om enkele van de meest bekende soorten te noemen, voor. Een andere achterduinse strandvlakte, die

fig. 3. De duinroos, een zeer karakteristieke plant van de duinen.

fig. 4. De addertong, komt voor in het natuurreserveat De Bollekamer.

door duinen geheel van de Noordzee gescheiden ligt, is de Muij. De ontkalkte duinbodem is begroeid met een vegetatie van kruipwilg, struikheide, de zuurminnende kraaiheide en duinroos (fig. 3). Bovendien groeit er in niet al te natte duinvlakten de knopbies.

In het algemeen kan men stellen, dat locale hoogte- en bodemverschillen en een goed in-

zicht in het verloop van de waterstanden, die bij het beheer van natuurterreinen zijn vereist, op den duur een grote variatie in de flora zullen kunnen bewerkstelligen.

In de Bollekamer komt de maanvaren op de ontkalkte duinhellingen voor. In de vochtige vallei groeit tevens de addertong (*fig. 4*), waarvan op de foto duidelijk de fertiele aren te zien zijn. In het natuurreservaat 'De Geul' met zijn vochtige duinvlakten wordt parnassia, moeraswespenorchis, vleeskleurige orchis en knopbies gevonden.

Bijzondere aandacht wil ik vragen voor het tuinwallen-landschap in de diluviale gebieden, het 'oude land' van Texel. Zowel door klimatologische factoren als door hun expositie is hier een specifieke flora en entomofauna aan te treffen.

In het voorgaande is op beknopte wijze de waarde van natuur en landschap van Texel gedocumenteerd. Er blijken over het eiland ruimtelijk verscheiden en in onderling relatieve nabijheid nog talrijke natuurterreinen met dier- en plantensoorten voor te komen, waartussen een netwerk van relaties wordt onderhouden. Dit betekent een versterking van het biologisch evenwicht.

Adressen van de schrijvers:

G. Houtman

Fossielen zoeken op de dijken van Noord-Holland

fig. 1. De steenglooïing van de Balgzanddijk.

Toen ik een jaar of tien geleden voor het eerst langs de Balgzanddijk trok, in gezelschap van mijn vogelende vriend A. J. L. van IJendoorn, liet ik hem al gauw zijn werk - het ringen van jonge kokmeeuwen - alleen doen. De stenen van de dijkglooïing hadden mijn aandacht getrokken (*fig. 1*). Tussen de platte vierkante en langwerpige zwarte en grijze stenen groeiden allerlei planten en op de stenen zaten mooie plakken van grijze en gele korstmossen, een bewijs van de zuivere gezonde Balgzandlucht. Maar in de stenen zelf was ook heel wat te zien. Daarin vond ik fossielen. Deze eerste vondsten in de dijkstenen zijn gevolgd door vele andere. De stenen van de Noordhollandse dijken hebben mij nadien nog veel tijd gekost, veel uren van boekenstudie gebracht en veel fijne rustige zwervuren gegeven.

Vele vragen

Fossielen in de dijkstenen? Wat voor fossielen? Van welke dieren? Uit welke geologische tijdperken? Waar komen de dijkstenen oorspronkelijk vandaan?